

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Alueellinen oppilas- ja opiskeluhuolto- suunnitelma 2023–2025

Pohjanmaan hyvinvointialue

Opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Sisältö

Alueellinen oppilas- ja opiskeluhoolto-suunnitelma 2023–2025	1
Johdanto	4
Oppilas- ja opiskeluhoitopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet	4
Yhteisöllinen oppilas- ja opiskeluhoolto.....	5
Yksilökohtainen oppilas- ja opiskeluhoolto	6
Opiskeluhoollon palvelut kouluterveydenhuollossa.....	7
Terveystarkastukset.....	7
Kouluterveydenhuollon vastaanotot ja lisäkäynnit.....	7
Opiskeluhoollon yhteistyö	7
Koulu yhteisön ja -ympäristön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen	8
Sairaanhoito kouluterveydenhuollossa.....	8
Suunterveydenhoolto	8
Erikoistutkimukset, jotka ovat välttämättömiä oppilaan terveydentilan määrittämiseksi ...	9
Opiskeluterveydenhuollon palvelut	10
Opiskeluterveydenhuollon tehtävät	10
Sairaanhoitopalvelut	10
Oppilas- ja opiskeluhoollon kuraattori- ja koulupsykologipalvelut.....	11
Kuraattoripalvelut.....	11
Koulupsykologipalvelut	11
Oppilas- ja opiskeluhoollon henkilöstömitoitus.....	12
Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi	12
Alueellisen opiskeluhoollon yhteistyöryhmä	12
Opiskeluhoollon ohjausryhmä	13
Oppilaitoskohtainen opiskeluhoolloryhmä	14
Monialainen yksilökohtainen oppilas- ja opiskeluhoolloryhmä - Asiantuntijaryhmä.....	14
Ehkäisevä päihdetyö	16

Päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelma	16
SORA-lainsäädäntö ammatillisessa koulutuksessa.....	16
Oppilas- ja opiskeluhuollon viestintäkanavat	17
Oppilaat ja opiskelijat, joilla on terveysongelmia ja sairauden oireita	17
Lääkkeet esikoulussa ja koulussa	17
Erityisruokavaliot.....	19
Opiskeluhoitopalvelujen tarve Pohjanmaalla ja opiskeluhoitopalvelujen voimavarojen kohdentaminen.....	19
Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet ja painopisteet suunnitelmakaudella 2023–2025	22
Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet 2023	22
Huolestuttavat koulupoissaolot.....	24
Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toimeenpano ja seuranta	25
Opiskelijoiden kielelliset oikeudet opiskeluhoitopalveluissa	26
Liitteet	27

Johdanto

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 13 a §:n mukaan hyvinvointialueella tulee olla valtuustokausittainen alueellinen opiskeluhooltosuunnitelma hyvinvointialueen vastuulla olevien opiskeluhooltopalvelujen järjestämiseksi. Suunnitelma käsittää esiopetuksen, perusopetuksen sekä opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvien toisen asteen opiskelijoiden oppilas- ja opiskeluhooltopalvelut. Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta vastaa Kela ja palvelun järjestää Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö.

Koulutuksen järjestäjien on puolestaan saman lain 13 §:n mukaan laadittava opiskeluhooltosuunnitelma opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhoollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi. Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman tulee perustua koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmiin.

Lakitekstissä käytetään käsitteitä opiskeluhoolto ja opiskeluhooltosuunnitelma myös silloin, kun kyse on perusopetuksen oppilaista. Ruotsiksi lakitekstissä käytetään vastaavasti käsitteitä elevhälsa ja elevhälsoplan myös silloin, kun kyse on toisen asteen opiskelijoille annettavista palveluista ja sosiaalihuoltolain mukaisista kuraattoripalveluista. Tässä tekstissä käytetään myös käsitettä oppilas- ja opiskeluhooltosuunnitelma selventämään sosiaalihuollon roolia suunnitelmassa.

Kirjoitustyön helpottamiseksi tässä suunnitelmassa käytetään käsitettä koulu sekä perusopetuksen että toisen asteen osalta.

Alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman tulee sisältää

- opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet
- suunnitelma hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välisestä yhteistyöstä opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi
- hyvinvointialueen alueella sijaitsevien koulutuksen järjestäjien opiskeluhooltosuunnitelmista ilmenneet arviot opiskeluhooltopalvelujen kokonaistarpeesta ja muut mahdollisesti tarvittavat toimenpiteet
- suunnitelma opiskeluhooltopalvelujen voimavarojen kohdentamisesta
- toimenpiteet alueellisen opiskeluhooltosuunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi
- opiskelijoiden kielellisten oikeuksien toteutuminen opiskeluhooltopalveluissa.

Opiskeluhooltosuunnitelma tulee liittää alueelliseen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Pohjanmaalla alueellinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sisältyy alueelliseen hyvinvointisuunnitelmaan, joka puolestaan on osa hyvinvointialueen palvelustrategiaa.

Oppilas- ja opiskeluhooltopalvelujen alueellisen toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet

Oppilas- ja opiskeluhoollolla tarkoitetaan oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa kouluyhteisössä. Oppilas- ja opiskeluhoolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää yhteisöllistä oppilas- ja opiskeluhoolltoa, joka tukee koko

kouluyhteisöä. Lisäksi oppilaille ja opiskelijoille on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilas- ja opiskeluhuoltoon. Oppilas- ja opiskeluhuoltoon kuuluvat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät sekä yksilöön, yhteisöön että yhteistyöhön. Palveluja tarjotaan oppilaille/opiskelijoille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla. Hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut suun terveydenhuoltopalveluja ja erikoistutkimuksia lukuun ottamatta ensisijaisesti oppilaitosten tiloissa ja ne tulee järjestää lakisääteisessä ajassa. Koulutuksen järjestäjän on tarjottava hyvinvointialueen käyttöön tarkoitukseen soveltuvat tilat palvelujen järjestämiseksi. Jos koulutuksen järjestäjän ei ole mahdollista tarjota tarkoitukseen soveltuvia tiloja oppilaitoksesta, hyvinvointialueen on järjestettävä palvelut koulutuksen järjestäjän tarjoamissa oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla, tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa. Koulutuksen järjestäjä on oikeutettu saamaan tilojen käytöstä aiheutuvista kustannuksista täyden korvauksen hyvinvointialueelta.

Jos valtio tai yksityinen koulutuksen järjestäjä järjestää palvelut omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan, sen on järjestettävä palvelut ensisijaisesti oppilaitoksessa. Jos oppilaitoksessa ei ole palvelujen järjestämiseen soveltuvia tiloja, se voi järjestää palvelut oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tarkoitukseen soveltuvissa tiloissa (laki oppilas- ja opiskeluhuoltolain muuttamisesta 633/2021).

Oppilas- ja opiskeluhuolto on järjestettävä monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Oppilaille/opiskelijoille ja heidän huoltajilleen tulee tiedottaa saatavilla olevasta oppilas- ja opiskeluhuollosta ja heidät tulee ohjata hakemaan heidän tarvitsemiaan opiskeluhuollon palveluja.

Terveydenhuollon (koulu- ja opiskeluterveydenhuolto, suun terveydenhuolto ja psykologipalvelut) sisällöstä säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 15a-17 §§:ssä sekä valtioneuvoston asetuksessa neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) ja kuraattoritoiminnan sisällöstä sosiaalihuoltolain (1301/2014) 27c §:ssä. Palvelujen saatavuutta koskevasta vaatimuksesta säädetään terveydenhuoltolain 51 §:ssä sekä oppilas- ja opiskelijahuoltolain 15 - 17 §§:ssä.

Yhteisöllinen oppilas- ja opiskeluhuolto

Yhteisöllisellä oppilas- ja opiskeluhuollolla tarkoitetaan toimintakulttuuria ja toimia, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteuttavat kaikki opiskeluhuollon toimijat.

Kaikkien oppilaitoksessa opiskelijoiden kanssa työskentelevien sekä oppilas- ja opiskeluhuoltopalveluista vastaavien viranomaisten ja työntekijöiden on tehtävissään edistettävä oppilaiden/opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä kotien ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista.

Oppilas- ja opiskeluhuollon osuus yhteisöllisessä oppilashuollossa

Koulutuksen järjestäjä vastaa koulun/oppilaitoksen oppilas- ja opiskeluhoitoryhmän asettamisesta. Opetushallituksen mukaan ryhmän tulee olla monialainen siten, että ryhmässä on edustettuna oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstöä. Kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja/tai koulupsykologi osallistuu oppilas- ja opiskeluhoitoryhmän työhön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen erityisosaamisellaan.

Oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstöllä on osaamista sekä ehkäisevissä että terveyttä edistävässä toimenpiteissä. Ehkäisevä työ käsittää opintojen sekä fyysisen, psyykkisen tai sosiaalisen terveyden ongelmien riskitekijöiden tunnistamisen ja tukitoimien suunnittelun riskien minimoimiseksi. Terveystiedon edistäminen on suunnattu koko kouluyhteisöön ja sitä suunnitellaan monialaisesti koulun oppilas- ja opiskeluhoitoryhmässä.

Oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstön työskentely tulee kohdentaa ensisijaisesti yhteisöllisiin, ehkäiseviin ja terveyttä edistäviin toimenpiteisiin. Työhön tulee varata riittävästi voimavaroja. Sen vuoksi on tärkeää, että nämä toimenpiteet näkyvät tulevaisuudessa myös oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstön työn tilastoinnissa.

Yksilökohtainen oppilas- ja opiskeluhoito

Yksilökohtaisella oppilas- ja opiskeluhoitolla tarkoitetaan opiskelijalle annettavia koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, lääkäripalveluja ja kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä oppilasta/opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista oppilas- ja opiskeluhoitoa. Koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa tehtävät laajat terveystarkastukset ja muut toistuvat tarkastukset ovat osa yksilökohtaista oppilas- ja opiskeluhoitoa. Niistä laadittavista koosteista saadaan tietoa, jota voidaan käyttää myös yhteisöllisessä oppilas- ja opiskeluhoitossa.

Yksilökohtaisen oppilas- ja opiskeluhoiton tavoitteena on seurata ja edistää oppilaan ja opiskelijan hyvinvointia ja oppimista sekä kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja terveyttä. Myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy on tärkeää. Yksilökohtainen oppilas- ja opiskeluhoito perustuu aina oppilaan/opiskelijan ja tarvittaessa huoltajan suostumukseen. Oppilaan/opiskelijan osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuihin hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Hyvinvointialue, jonka alueella oppilaitos sijaitsee, vastaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä opiskeluhoiton psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä alueellaan sijaitsevien esi- ja perusopetusta, lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta antavien oppilaitosten opiskelijoille heidän kotipaikastaan riippumatta. Hyvinvointialueella on velvollisuus järjestää palvelut opiskelijoille myös silloin, kun koulutuksen järjestäjä on yksityinen toimija tai valtio, ellei koulutuksen järjestäjä päättä järjestää näitä palveluja osittain tai kokonaan omana toimintanaan ja omalla kustannuksellaan. Hyvinvointialue voi tukea koulutuksen järjestäjää palvelujen järjestämisessä.

Opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhoito, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää. Opiskeluterveydenhoito on, siihen oikeutetulle, opiskelijalle maksutonta lukuun ottamatta 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden sairaanhoitopalveluja.

Opiskeluhuollon palvelut kouluterveydenhuollossa

Kouluterveydenhuolto on peruskoululaisille ja heidän perheilleen suunnattu lakisääteinen terveyspalvelu, joka on saatavilla koulupäivien aikana koululla tai sen välittömässä läheisyydessä.

Kouluterveydenhuollon tehtäviin sisältyvät:

- oppilaan kasvun ja kehityksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen
- vanhempien ja huoltajien kasvatustyön tukeminen
- oppilaan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen ja tukeminen
- pitkäaikaisesti sairaan lapsen omahoidon tukeminen yhteistyössä muiden opiskeluhoollon toimijoiden kanssa sekä tarvittaessa jatkotutkimuksiin ja -hoitoon ohjaaminen
- kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja seuranta
- suun terveydenhuolto
- oppilaan terveydentilan toteamista varten tarpeelliset erikoistutkimukset

Terveystarkastukset

Koko ikäluokan kattavat vuosittaiset terveystarkastukset muodostavat kouluterveydenhuollon toiminnan rungon. Luokilla 1., 5. ja 8. kouluterveydenhoitajan ja koululääkärin tekemät terveystarkastukset toteutetaan laajoina ja vanhemmat pyydetään mukaan tarkastukseen. Tarkastuksissa arvioidaan monipuolisesti oppilaan fyysistä ja psykososiaalista terveydentilaa, hyvinvointia ja oppimista. Laajoissa terveystarkastuksissa selvitetään lisäksi vanhempien ja koko perheen hyvinvointia. Terveystarkastukseen sisältyy aina yksilöllinen terveysneuvonta.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö, kouluterveydenhoitajat ja -lääkärit, ovat avainasemassa ongelmien varhaisessa havaitsemisessa ja tuen tarjoamisessa.

Kouluterveydenhuollon vastaanotot ja lisäkäynnit

Terveystarkastusten lisäksi kouluterveydenhuollossa tavataan oppilaita ja perheitä yksilöllisen tarpeen mukaisesti.

Kouluterveydenhuollon tärkeä työmuoto ovat terveydenhoitajan lisäkäynnit, jotka tehdään koulupäivän aikana. Oppilaat voivat tulla aikaa varaamatta keskustelemaan oireistaan ja mieltä askarruttavista asioista. Lisäkäynneillä voidaan perehtyä selvittelyä vaativiin asioihin sekä seurata terveys- ja hyvinvointitilannetta, kasvua ja kehitystä tai perheen tilannetta terveystarkastusten välillä.

Opiskeluhuollon yhteistyö

Kouluterveydenhuolto on osa koulujen monialaista opiskeluhoolltoa. Yhteistyötä tehdään opettajien, koulukuraattorien ja -psykologien kanssa sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen

opiskeluhoollon työssä. Kouluterveydenhuolto on myös mukana laatimassa ja päivittämässä koulun opiskeluhoolltosuunnitelmaa.

Kouluyhteisön ja -ympäristön turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen

Kouluterveydenhuolto tarkastaa kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin monialaisessa yhteistyössä joka kolmas vuosi. Tarkastuksessa todettujen puutteiden korjaamista seurataan vuosittain.

Tarkastus tehdään oppilaitoksen ja sen oppilaiden tai opiskelijoiden, koulu- tai opiskeluterveydenhuollon, terveystarkastajan, henkilökunnan työterveyshuollon ja työsuojeluhenkilöstön, kiinteistönomistajan sekä tarvittaessa muiden asiantuntijoiden välisenä yhteistyönä. Kouluterveydenhoitaja vastaa koolle kutsumisesta. Yhteistyöhön osallistuminen kuuluu kutsuttujen viranhoitoon. Kiinteistönomistaja vastaa ympäristöterveydenhuollon kiinteistöstä antaman lausunnon kustannuksista.

Terveellisuuden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin tarkastus - THL

Sairaanhoito kouluterveydenhuollossa

Sairaanhoito kuuluu kouluterveydenhuollon työhön vain osittain. Koulupäivän aikana sattuneet tapaturmat hoidetaan. Kouluterveydenhoitajien vastaanotoilla on saatavilla rajoitetusti materiaaleja, ja perushoidosta voidaan huolehtia. Terveystarkastuksessa ilmeneviä sairausoireita hoidetaan kouluterveydenhuollossa mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa annetaan lähete erikoissairaanhoitoon.

Ennen koulupäivän alkua ilmaantuvat infektiot ja muut vilustumisoireet hoidetaan paikallisen terveyskeskuksen päivystyksen kautta. Pitkittynyt yskä, astmaoireet, sisäilma-asiat, migreeni ja muu päänsärky ovat sellaisia asioita, jotka hoidetaan kouluterveydenhuollossa, jos siihen on lääkäriresursseja.

Suunterveydenhuolto

Suun terveystarkastuksissa selvitetään suun terveydentila, sen kehitys ja hoidon tarve ja tehdään tarvittaessa henkilökohtainen terveystarkastus.

Oppilaan suun määräaikaistarkastuksen tekee hammaslääkäri, suuhygienisti tai täydennyskoulutuksen saanut hammashoitaja. Oppilaiden suun terveystarkastuksiin sisältyy aina myös hammaslääkärin tutkimuksia, jotka kohdennetaan tarpeen mukaan. Lisäksi tehdään tarvittaessa erikoisalakohtaisia suun tutkimuksia.

Lapselle, jolla on erityinen riski sairastua suusairauksiin, on järjestettävä tehostettu ehkäisevä suun terveydenhuolto ja yksilöllisesti määritellyt terveystarkastukset.

Asetuksenmukaiset määräaikaiset suun terveystarkastukset koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa

- oppilaalle suun terveystarkastus ensimmäisellä, viidennellä ja kahdeksannella vuosiluokalla
- opiskelijalle vähintään kerran opiskeluaikana suun terveystarkastus, jossa selvitetään suun terveydentila

Suun terveydenhuolto on osa kouluterveydenhuoltoa

Suun terveydenhuolto on osa kouluterveydenhuoltoa, mikä tulee huomioida koulujen opetussuunnitelmissa ja kouluterveydenhuollon suunnitelmissa.

Suun terveydenhuollon tehtävänä on tukea lasta ja hänen perhettään suun ja hampaiden terveyden edistämässä ja ylläpidossa, sairauksien välttämässä sekä terveiden elintapojen omaksumisessa.

Suun terveystarkastuksia järjestetään koko ikäluokan kattavina määräaikaistarkastuksina sekä yksilölliseen tarpeeseen perustuvina terveystarkastuksina. Pohjanmaan hyvinvointialueen suun terveydenhuollossa koululaiset kutsutaan määräaikaistarkastukseen 1., 3., 5. ja 8. luokalla sekä tarvittaessa useammin, mikäli oppilaalla on erityisiä riskitekijöitä. Koululaisten hammashoito järjestetään osana suun terveydenhuollon toimintaa alueen hammashoitoloissa. Sitä toteuttavat hammaslääkärit, hammashoitajat ja suuhygienistit.

Koulun ja kouluterveydenhuollon ja sen osana suun terveydenhuollon yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi tupakan ja muiden päihteiden käytön ehkäisyssä. Yleissairauksia sairastavien, erityisopetuksessa olevien, vieraista kulttuureista tulleiden sekä pelkäävien oppilaiden neuvonnassa ja hoidossa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä. Sitä tarvitaan myös, jos suun terveydenhuollossa herää epäily koululaisen hoidon laiminlyönnistä tai kaltoinkohtelusta.

Kuljetukset suun terveydenhuoltoon

Lapsen huoltaja vastaa lapsen kuljetuksesta määräaikaistarkastuksiin. Lapsen kuljettamisesta koituvista kustannuksista on huoltajien mahdollisuus hakea korvausta hyvinvointialueelta terveydenhuoltolain § 16 mukaisesti.

Suunterveydenhuollon ennaltaehkäisevät- sekä jatkohoitokäynnit toteutetaan yksilöllisen suunnitelman ja hoidon tarpeen mukaisesti. Huoltaja vastaa lapsen kuljetuksesta käynneille. Huoltajalla on mahdollisuus hakea matkakorvausta KELA:sta.

Erikoistutkimukset, jotka ovat välttämättömiä oppilaan terveydentilan määrittämiseksi

Hyvinvointialueen on järjestettävä oppilaan tarpeen mukaisesti oppilaalle maksutta tämän terveydentilan toteamista varten seuraavat erikoistutkimukset:

- asianomaisen alan erikoislääkärin tekemä näön tai kuulon tutkimus ja hänen määräämänsä muut tarvittavat tutkimukset;
- lasten- tai nuorisopsykiatriin tekemä tutkimus mielenterveyden selvittämiseksi; ja
- psykologin tekemä tutkimus.

Opiskeluterveydenhuollon palvelut

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä. Opiskeluterveydenhuolto huolehtii terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestämisestä opiskelijoille. Lisäksi sen tulee toimia opiskeluolosuhteiden parantamiseksi.

Opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvia toisen asteen opiskelijoita ovat

- opiskelijat, jotka suorittavat ammatillista perustutkintoa, ammattitutkintoa tai erikoisammattitutkintoa tai niiden osaa tai osia
- opiskelijat, jotka opiskelevat ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa tai työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa
- opiskelijat, jotka opiskelevat yleissivistävässä lukiokoulutuksessa mukaan lukien opiskelijat, jotka käyvät sisäoppilaitoksissa aikuislukiota, sillä opintotukilain mukaan opiskelu katsotaan tällöin päätoimiseksi
- opiskelijat, jotka ovat kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa kokopäiväisessä opetuksessa

Toisen asteen opiskelijoita, jotka eivät kuulu opiskeluterveydenhuollon piiriin, ovat

- opiskelijat, jotka opiskelevat työsopimukseen perustuvassa oppisopimuskoulutuksessa. He kuuluvat työterveyshuollon piiriin.
- aikuisten lukiokoulutuksessa opiskelevat, koska opiskelu ei ole opintotukeen oikeuttavaa. Opiskelijat, jotka suorittavat opinnot yhdistelmäutkintona eli ammatillisen perustutkinnon yhteydessä, ovat kuitenkin oikeutettuja opiskeluterveydenhuollon palveluihin.

Opiskeluterveydenhuollon tehtävät

- oppilaitoksen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin edistäminen sekä seuranta kolmen vuoden välein (samoin periaattein kuin kouluterveydenhuolto, ks. edellä)
- opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin sekä opiskelukyvyn seuraaminen ja edistäminen, mihin sisältyy lukion ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoille kaksi määräaikaista terveystarkastusta ja kaikille opiskelijoille terveystarkastukset yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Lääkärintarkastus tehdään ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna, jollei sitä ole tehty opiskelijaksi hyväksymisen yhteydessä.
- perusterveydenhuollon terveyden- ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen opiskelijoille, mielenterveys- ja päihdetyö, seksuaaliterveyden edistäminen ja suun terveydenhuolto mukaan lukien
- opiskelijan erityisen tuen tai tutkimusten tarpeen varhainen tunnistaminen sekä opiskelijan tukeminen ja tarvittaessa jatkotutkimuksiin tai -hoitoon ohjaaminen sekä psykoterapiaan ohjaamisen edellyttämä hoito ja lausunto

Terveydenhuoltolain mukaiset opiskeluterveydenhuollon tehtävät voidaan ryhmitellä kolmeen toimintamuotoon: opiskeluympäristöön ja -yhteisöön kohdistuva työ, terveydenhoitopalvelujen järjestäminen ja sairaanhoitopalvelujen järjestäminen.

Sairaanhoitopalvelut

Opiskeluterveydenhuolto on järjestettävä niin, että opiskelijalla on mahdollisuus saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Opiskeluterveydenhuollon palvelujen on oltava saatavilla ainakin arkipäivisin päiväsaikaan. Lisäksi toisen asteen opiskelijan tulee tarvittaessa päästä terveydenhoitajan vastaanotolle ilman ajanvarausta myös muulloin kuin määräaikaisten terveystarkastusten yhteydessä. Jos opiskeluterveydenhuollon yksiköitä suljetaan esimerkiksi kesäajaksi, palvelut pitää järjestää jossain muussa terveydenhuollon yksikössä.

Opiskeluterveydenhuollossa järjestetään perusterveydenhuollon tason sairaanhoitopalveluja, lukuun ottamatta päivystyspalveluja, yhteistyössä perusterveydenhuollon kanssa ja myös erikoislääkärin tai erikoishammaslääkärin osaamista edellyttävää hoitoa, jos potilas ei kuulu erikoissairaanhoidon. Tähän sisältyy myös opiskelijoiden mielenterveys- ja päihdehoito perusterveydenhuollon tasolla. Myös sairauksien diagnostiikkaan ja hoitoon liittyvät perusterveydenhuollon laboratorio- ja kuvantamispalvelut kuuluvat opiskeluhuoltoon. Kiireellistä hoitoa tarvitessaan opiskelija voi hakeutua julkisen terveydenhuollon päivystysyksikköön, jossa kiireellistä hoitoa on annettava potilaan kotikunnasta riippumatta.

Oppilas- ja opiskeluhuollon kuraattori- ja koulupsykologipalvelut

Opiskeluhuollon kuraattorien ja koulupsykologien tulee työskennellä sekä monialaisen, koko kouluyhteisölle suunnatun yhteisöllisen opiskeluhuollon että yksittäisille oppilaille suunnatun yksilökohtaisen opiskeluhuollon parissa.

Kuraattorien ja koulupsykologien työ tulee kohdentaa ensisijaisesti yhteisöllisiin, ehkäiseviin ja terveyttä edistäviin toimenpiteisiin. Kuraattorit ja koulupsykologit osallistuvat sekä ehkäisevien että terveyttä edistävien toimenpiteiden osaamisellaan koulujen opiskeluhuoltoryhmiin ja myötävaikuttavat siten koulujen työskentelyyn kouluviihtyvyyden, turvallisuuden ja terveyden hyväksi. Tunnistamalla opintoihin ja fyysiseen, psyykkiseen tai sosiaaliseen terveyteen liittyvien ongelmien riskitekijät koulutasolla voidaan suunnitella tukitoimia näiden riskien minimoimiseksi. Terveystiedon edistäminen on suunnattu koko kouluyhteisöön.

Kuraattoripalvelut

Kuraattori on kouluyhteisön sosiaalityön asiantuntija. Kuraattorin tehtävät liittyvät sekä yhteisölliseen että yksilökohtaiseen oppilashuoltotyöhön. Kuraattorin tehtäviin kuuluu:

- antaa tukea ja ohjausta opinnoissa ja koulunkäynnissä
- antaa hyvinvoinnin tukea ja ohjausta
- tukea oppilaiden ja opiskelijoiden sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia
- tehdä yhteistyötä oppilaiden ja opiskelijoiden huoltajien ja muiden läheisten kanssa
- tehdä yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- työskennellä hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi koko kouluyhteisössä

Koulupsykologipalvelut

Koulupsykologin tehtävänä on

- antaa tukea ja ohjausta koulunkäynnissä oppilaan oppimisedellytyksiä koskevien psykologisten selvittelyjen avulla sekä konsultoimalla ja ohjaamalla opettajia oppilaiden oppimisen tuen tarpeen osalta
- antaa hyvinvoinnin ja mielenterveyden tukea ja ohjausta keskustelutuen avulla
- tehdä yhteistyötä oppilaiden perheiden ja muiden läheisten kanssa ja tukea heitä
- tehdä yhteistyötä koulun ulkopuolisten tahojen kanssa
- työskennellä hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämiseksi koko kouluyhteisössä

Psykologiset selvittelyt eivät ole subjektiivinen oikeus, vaan niitä tehdään koulupsykologin oppilaan tilanteesta ja selvittely- tai muiden tukitoimien tarpeesta tekemän arvion perusteella.

Oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstömitoitus

Koulukuraattorien ja -psykologien henkilöstömitoituksesta säädetään oppilas- ja opiskelija-huoltolain (1287/2013) 9 a §:ssä.

- yhtä kuraattoria kohden saa olla enintään 670 oppilasta/opiskelijaa
- yhtä psykologia kohden saa olla enintään 780 oppilasta/opiskelijaa

Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien ja lääkäreiden osalta noudatetaan sosiaali- ja terveysministeriön suositusta henkilöstömitoituksesta

- perusopetuksessa yhtä kouluterveydenhoitajaa kohden saa olla enintään 600 oppilasta
 - kouluterveydenhuollon mitoitus on n. 20 vuotta vanha. Sen voimaantulon jälkeen on tullut uusia työtehtäviä, esim. laajat terveystarkastukset, minkä vuoksi 600 oppilasta/terveydenhoitaja on laadukkaan työskentelyn kannalta liikaa
- perusopetuksen koululääkäriä kohden saa olla enintään 2100 oppilasta / kokopäiväinen lääkäri tai yksi työpäivä viikossa 500 oppilasta kohden
- toisella asteella yhtä terveydenhoitajaa kohden saa olla enintään 570 opiskelijaa
- toisella asteella yhtä lääkäriä kohden saa olla enintään 1800 opiskelijaa

Lisäksi ”kokonaistarpeen arvoissa huomioidaan oppilas- ja opiskelijamäärien lisäksi eri ikäisten ja eri taustoista tulevien oppilaiden ja opiskelijoiden arvioitu tuen tarve sekä opiskeluun ja oppilaitosyhteisöön liittyvät opiskeluhuoltopalvelujen tarpeeseen vaikuttavat tiedot.”

Hyvinvointialueen ja koulutuksen järjestäjien välinen yhteistyö opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi

Alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmä

Pohjanmaan hyvinvointialue on muodostanut yhdessä alueensa kuntien ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa oppilas- ja opiskelijahuoltolain (1287/2013) 14 a §:n mukaisen alueellisen opiskeluhuollon yhteistyöryhmän.

Yhteistyöryhmässä on hyvinvointialueen, koulutuksen järjestäjien, alaikäisten vanhempien tai huoltajien ja opiskelijoiden edustajia sekä opiskeluhuollon työntekijöiden edustajia.

Opiskeluhuollon yhteistyöryhmän jäsenet 2022:

- Christina Knookala, Jan Levander, Åsa Snickars (sivistysjohtajat: Vaasa, Pietarsaari ja Närpiö)
- Johan Lindman (suomenkielinen ammatillinen koulutus: Vamia)
- Bernt Klockars (muut koulutuksen järjestäjät: Vasa övningsskola)
- Ann-May Pitkäkangas (vaativaa erityistukea tarvitsevien opiskelijoiden ammattikoulutuksen järjestäjä: Optima)
- Anne Levonen (ruotsinkielinen ammatillinen koulutus: Yrkesakademin i Österbotten)
- Pia-Maria Sjöström (sektorijohtaja lapset, nuoret ja perheet: övph)
- Carola Lindén (lasten ja perheiden palvelujen päällikkö: övph)
- Jim Eriksson (terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen johtaja, yhdyspinnat: övph)
- Tero Timonen (johtava psykologi: övph)
- Anna Sjölund, Sofia Hedman (johtava koulukuraattori ja vastaava koulupsykologi: övph)
- Susann Granlund (koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ylihoitaja: övph)
- Maria Drifell (kouluterveydenhuollon osastonhoitaja: övph)
- Gun Grangård (opiskeluterveydenhuollon osastonhoitaja: övph)
- Sofia Svartsjö (sote-keskuksen toimialajohtaja, övph)
- Tuija Kivioja, Kim Yli-Pelkola (henkilöstön edustajat: Juko, Tehy)
- Jenny Nurmi-Aro, Hanna Paulasaari, Miia Prepula (huoltajien edustajat, ruotsin- ja suomenkieliset)
- Elvira Nyrönen, Jesse Pihlaja (nuorisovaltuuston edustajat, ruotsin- ja suomenkielinen)

Lain mukaan yhteistyöryhmän tehtävänä on

- valmistella alueellinen opiskeluhoitosuunnitelma hyvinvointialueen aluevaltuustolle
- seurata alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista sekä lisäksi opiskeluhoitopalvelujen, koulutuksen järjestäjien, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sekä muiden tarvittavien palvelujen yhteistyön toteutumista
- käsitellä hyvinvointialueen ja sen alueella toimivien koulutuksen järjestäjien välisiä opiskeluhoillon yhteistyökysymyksiä
- huolehtia muista sille erikseen annettavista tehtävistä.

Kaksikielisen hyvinvointialueen alueellisessa opiskeluhoillon yhteistyöryhmässä on oltava kummankin kansalliskielen edustus.

Muut lakisääteiset yhteistyöryhmät

Opiskeluhoillon ohjausryhmä

Koulutuksen järjestäjäkohtaisen opiskeluhoillon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista vastaa monialainen opiskeluhoillon ohjausryhmä. Opiskeluhoillon ohjausryhmä voi olla myös kahden tai useamman koulutuksen järjestäjän yhteinen tai sille asetetut tehtävät voi hoitaa muu tehtävään soveltuva ryhmä.

Oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä

Koulun oppilas- ja opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa koulun oppilas- ja opiskeluhoitoryhmä. Ryhmää johtaa koulutuksen järjestäjän nimeämä edustaja. Koulutuksen järjestäjä ja oppilas- ja opiskeluhoollon palveluja tuottavat tahot päättävät yhdessä sen kokoonpanosta sekä tehtäviin liittyvistä toimintatavoista.

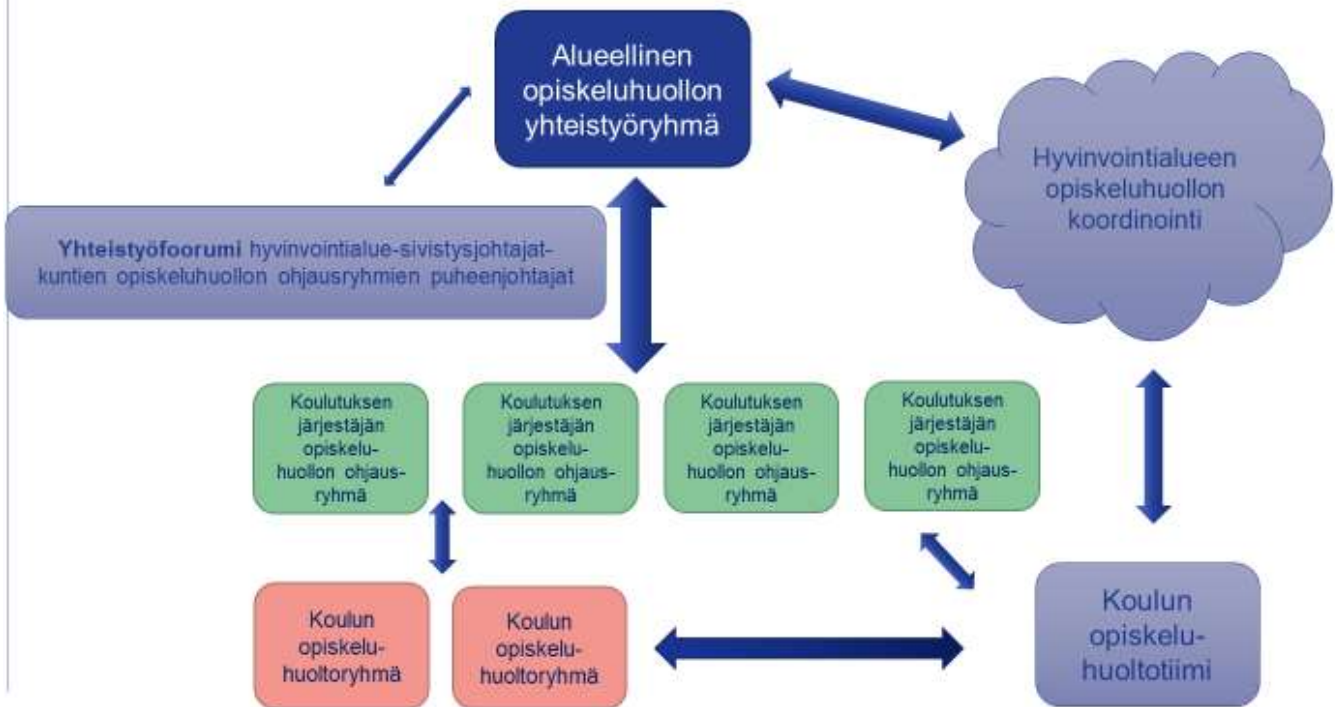
Oppilas- ja opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on oppilaitosyhteisön terveellisyyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Monialainen yksilökohtainen oppilas- ja opiskeluhoitoryhmä - Asiantuntijaryhmä

Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen oppilaan/opiskelijan tai oppilas-/opiskelijaryhmän oppilas- ja opiskeluhoollon tuen tarpeen selvittämiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Asiantuntijaryhmän kokoonpano perustuu yksittäisen oppilaan/opiskelijan tarpeisiin ja sen voi koota opetushenkilöstön tai oppilas-/opiskelijahuollon edustaja. Ryhmän monialainen kokoonpano määräytyy tapauskohtaisesti käsiteltävän asian mukaan. Asiantuntijaryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Oppilas- ja opiskeluhoollon henkilöstöllä on tärkeä rooli monialaisessa yksilökohtaisessa oppilas- ja opiskeluhoollotyössä ja se osallistuu asiantuntijaryhmien kokouksiin aina tarvittaessa. Asiantuntijaryhmään voidaan nimetä asiantuntijoita jäseneksi ja muut yhteistyökumppanit tai oppilaan/opiskelijan läheiset saavat osallistua ryhmän työskentelyyn vain oppilaan/opiskelijan tai hänen huoltajansa kirjallisella suostumuksella. Koulutuksen järjestäjä vastaa oppilas- ja opiskeluhoollon kertomuksesta, johon asiantuntijaryhmä tekee kokousmuistiinpanoja, kun taas oppilas- ja opiskeluhoollon henkilöstö dokumentoi osallistumisensa asiantuntijaryhmän kokouksiin asiakas- tai potilasasiakirjaan.

Tärkeintä yhteistyötä on konkreettinen työ, jota tehdään koulujen eri toimijoiden kesken sekä paikallisissa oppilas- ja opiskeluhoollotiimeissä, joihin kuuluu terveydenhoitajia, kuraattoreita, koulupsykologeja ja lääkäreitä. Hyvinvointialueella on edustus kunnallisissa/alueellisissa opiskeluhoollon ohjausryhmissä ja paikallisissa opiskelijahuolloryhmissä. Strategisia asioita käsitellään opiskeluhoollon yhteistyöryhmän lisäksi myös Pohjanmaan sivistysjohtajien sekä muiden koulutuksen järjestäjien ja hyvinvointialueen lasten ja nuorten palvelujen edustajien yhteistyöfoorumilla.

Opiskeluhuollon järjestäminen Pohjanmaan hyvinvointialueella

Ehkäisevä päihdetyö

Päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelma

Oppilaitoksilla tulee olla päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelma lasten ja nuorten terveellisten elintapojen tukemiseksi, päihteettömän kouluympäristön luomiseksi, koulun päihdesääntöjen ja kurinpitovälineiden vahvistamiseksi ja sellaisten työkalujen tarjoamiseksi, joiden avulla henkilöstö voi hoitaa mahdolliset tilanteet, joissa esiintyy päihteiden käyttöä.

Suunnitelman tarkoituksena on selventää, kuka vastaa mistäkin osa-alueesta, jos koulun toiminnassa tavataan päihteiden käyttöä, ja miten näissä tilanteissa toimitaan. Toimintasuunnitelma koskee kaikkia henkilöitä koulussa.

Useimmilla kunnilla ja oppilaitoksilla on ajantasaiset päihteidenkäytön ehkäisysuunnitelmat. Vuonna 2023 laaditaan yhteinen hyvinvointialueen oppilas- ja opiskeluhuollon osuus.

SORA-lainsäädäntö ammatillisessa koulutuksessa

SORA-säännökset ja määräykset käsittelevät opiskeluun soveltumattomuuteen liittyviä ratkaisuja. Lainsäädäntö liittyy mm. opiskelijaksi ottamisen esteisiin, opiskeluoikeuden peruuttamiseen ja palauttamiseen sekä huumausainetestaukseen. SORA-lainsäädännön keskeisenä tavoitteena on parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta sekä lisätä koulutuksen, tutkinnon järjestäjien ja korkeakoulujen mahdollisuuksia puuttua opiskelijan alalle soveltumattomuuteen. Tavoitteena on myös varmistaa opiskelijoiden oikeusturva opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa ja selkeyttää sääntelyä.

SORA-lainsäädännön mukaan terveydenhuollon tehtävänä on arvioida opiskelijan terveyttä ja toimintakykyä opiskelijaksi ottamisen vaiheessa sekä tilanteissa, joissa opiskelijalta vaaditaan huumausainetestä koskevan todistuksen esittämistä tai harkitaan opiskelijan opiskeluoikeuden peruuttamista tai palauttamista. Säännöksistä muut kuin huumausainetestaus koskevat ainoastaan valtioneuvoston asetuksissa määrättyjen koulutusalojen tutkintoja, ns. SORA-tutkintoja. Koulutusalat on rajattu siten, että opintoihin tai ammatissa toimimiseen liittyy alaikäisten turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta tai liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia. Huumausainetestaukseen liittyvät säännökset ja määräykset koskevat kaikkien alojen opiskelijoita kaikilla koulutusasteilla sekä korkeakouluissa että toisella asteella lukio-opetusta lukuun ottamatta.

[SORA-lainsäädännön toimeenpano terveydenhuollossa. Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen - Valto \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Oppilas- ja opiskeluhuollon viestintäkanavat

Oppilas- ja opiskeluhuollon palvelujen tulee olla helposti oppilaiden / opiskelijoiden ja huoltajien saatavilla. Oppilaille / opiskelijoille ja heidän huoltajilleen annetaan tieto saatavilla olevasta oppilas- ja opiskeluhuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilas- ja opiskeluhuollon palveluja.

- Hyvinvointialueen sisäisessä sekä oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstön välisessä viestinnässä käytetään sähköpostia ja puhelinta. Yksilöasioiden käsittelyssä käytetään (salattua) turvasähköpostia.
- Wilma/ Studenta on tärkeä viestintä- ja tiedotuskanava koulun ja oppilas-/opiskelu- huollon välillä sekä vanhempien ja oppilas-/opiskeluhuollon välillä. Kanavaa käytetään ensisijaisesti opiskeluhuollon palveluista tiedottamiseen sekä laajalle kohderyhmälle (opettajille, opiskelijoille tai vanhemmille) suunnattuihin tiedotteisiin. Kanavan kautta oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstö saa koulun yleistä tietoa kouluarjen ajan- kohtaisista asioista. Viestitoimintoa käytetään myös opettajien ja oppilas- ja opiskelu- huollon väliseen säännölliseen viestintään käytännön asioissa. Oppilas- ja opiskelu- huollon työntekijöiden mahdollisuus saada tietoa oppilaiden lukujärjestyksistä ja yh- teystiedoista on tärkeä työväline heidän päivittäisessä työssään. On myös tärkeää, että oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstöllä on pääsy oppilaiden ja opiskelijoiden pois- saolotietoihin.
- Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuja käytetään yleiseen tiedottamiseen opis- keluhuollon työstä ja sivuilla on eri kuntien opiskeluhuollon henkilöstön yhteystiedot. Tietoa löytyy myös kuntien ja oppilaitosten omilta verkkosivuilta, sisäisestä televisios- ta ja ilmoitustauluilta.

Oppilaat ja opiskelijat, joilla on terveysongelmia ja sai- rauden oireita

Lääkkeet esikoulussa ja koulussa

Lääkkeet esikoulussa ja luokalla 1-6

Esikouluissa ja luokalla 1-6 oppilaita on usein vähemmän, eikä terveydenhoitaja ole paikalla päivittäin. Tällöin yksiköiden on mahdollista pitää itse saatavilla särkylääkettä ja antihistamiinia annettavaksi oppilaille tarvittaessa. Kouluterveydenhoitaja laatii luettelon lääkkeistä, joita voitaa antaa, ja hänellä puolestaan on vastuulääkärin hyväksymä ja päivittämä luettelo. Lääkkeitä ei pidä koskaan antaa ilman vanhempien suostumusta. Suostumus saadaan otta- malla yhteys vanhempiin, jos lapsella on päänsärkyä tai muuta tilapäistä kipua. Epäselvissä ja pitkittyneissä kivuissa tulee aina ottaa yhteys huoltajaan. Ellei koulu saa yhteyttä vanhem- piin, ei lääkettä anneta. Jos kipu on voimakasta, huoltajan tulee hakea lapsi koulusta ja ha- keutua hoitoon. Jos terveydenhoitaja on paikalla, oppilas ohjataan aina ensisijaisesti koulu- terveydenhuoltoon.

Oppilailla, joilla on ensiapulääkitys esimerkiksi allergian, astman tai epilepsian vuoksi, tulee aina olla yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma. Akuuttitilanteessa tulee perehdytyksen saaneen työntekijän antaa oppilaalle ensiapulääkkeitä välittömästi, eikä koulu voi näin ollen olla riippuvainen terveydenhoitajan paikallaolosta. Koko henkilöstöä tulee säännöllisesti kouluttaa mm. Epipen käyttöön.

Jos koulun henkilöstö saa lukuvuoden aikana tiedon oppilaan sairaudesta, opettaja tai rehtori ja kouluterveydenhoitaja laativat yhdessä vanhempien kanssa lääkehoitosuunnitelman. Tämän jälkeen terveydenhoitaja järjestää riittävän perehdytyksen kaikille kyseistä oppilasta hoitaville työntekijöille. Terveydenhoitaja näyttää, miten ensiapulääkettä annetaan ja täyttää luettelon henkilöistä, jotka ovat osallistuneet perehdytykseen ja saavat siten antaa ensiapulääkettä. Luetteloa hyväksytyistä henkilöistä, jotka voivat antaa ensiapulääkettä, sekä yksilöllistä suunnitelmaa tulee säilyttää paikassa, joka on kaikkien asianosaisten tiedossa. Lääkehoitosuunnitelmaan tulee sisällyttää riittävä määrä varahenkilöitä.

Koulussa kaikki lääkkeet on säilytettävä lukitussa tilassa, ja kokemus on osoittanut, että kun oppilaan omaa lääkettä säilytetään oppilaan repussa, se on aina oppilaan mukana. Mahdollisessa akuuttitilanteessa ei siis tarvitse lähteä hakemaan lääkettä, ja tämä käytäntö minimoi sekaannusten riskin; esimerkiksi mistä löytää lääkekaapin avaimen, tai että lääke sekoittuu jonkun toisen ensiapulääkkeeseen, jos usealla oppilaalla on samanlaista lääkettä. Ensiapulääkkeen käytön perehdytys tulee toistaa tarpeen mukaan sekä aina, kun paikalla on uusi sijainen. Luokanopettajan, luokanvalvojan, rehtorin tai muun nimetyn henkilön on annettava sijaisille tiedot oppilaiden sairauksista ja mahdollisista ensiapulääkkeistä. Sijaisten perehdytyksen järjestää terveydenhoitaja, ja sen vuoksi hänelle on annettava tieto uusista työntekijöistä.

Insuliinihoitoista diabetesta sairastavilla oppilailla on oma lääkehoitosuunnitelma ja nimetty vastuuhenkilö koulussa, ja tarvittaessa sairaalan kuntoutusohjaaja tekee seurantakäyntejä. Myös terveydenhoitaja tulee kutsua näihin tapaamisiin koulussa, mutta hän ei ole vastuussa oppilaan hoidosta. Terveydenhoitaja voi tarvittaessa avustaa tarjoamalla lisämateriaalia tai tukea.

Myös iltapäiväkerhon työntekijöille tulee ilmoittaa ensiapulääkkeistä ja heidät tulee kutsua mukaan aina, kun henkilöstö saa esikoulujen ja luokkien 1-3 oppilaita koskevaa perehdytystä.

Lääkkeet luokalla 7-9

Oppilaiden tulee pitää mukanaan omia särkylääkkeitä, jos vaivoja esiintyy usein. Jos oppilaalla ei ole mukana omia lääkkeitä, hän voi tarvittaessa ottaa yhteyden kouluterveydenhuoltoon koulupäivän aikana, ja lääkkeiden tarpeen ollessa toistuva sen syy selvitetään aina.

Kaikilla oppilailla, joilla on jokin sairaus ja jotka ovat yhdessä huoltajiensa kanssa antaneet suostumuksensa tiedon antamiseen koululle, on koululaukussa mukana myös mahdolliset omat ensiapulääkkeet (esim. EpiPen, astmalääkkeet tai epilepsialääke). Opettajille tiedotetaan aina ennen koulun alkua näiden oppilaiden ensiapulääkkeistä. Kaikille ensiapulääkettä käyttävää oppilasta hoitaville työntekijöille tulee antaa tarkat ohjeet ja perehdytys. Tästä perehdytystilaisuudesta huolehtii kouluterveydenhuolto ja sitä koordinoi etukäteen koulun rehtori tai muu nimetty henkilö, joka tietää, ketkä ovat asianomaisen oppilaan opettaja ja mahdollisia avustajia.

Jos tarvitaan sijaisia tai jos luokanvalvoja vaihtuu luokalla, jolla on ensiapulääkkeitä käyttäviä oppilaita, tulee luokanvalvojan/rehtorin yhteisvastuussa välittää sijaiselle etukäteen tiedot näistä ensiapulääkkeistä käyttävistä oppilaista. Näissä tapauksissa voidaan ottaa yhteys terveydenhuoltoon riittävän tiedon/perehdytyksen saamiseksi.

Lääkkeet toisella asteella

Noudatetaan samoja ohjeita kuin 7-9 luokkalaisien osalta, kunnes opiskelija täyttää 18 vuotta. Silloin huoltajat eivät enää osallistu opiskelijan hoitoon, ellei opiskelija itse ole niin halunnut ja ilmoittanut asiasta koululle. Opiskelijat, joilla on tarvittaessa ensiapulääkettä

vaativia sairauksia, ilmoittavat asiasta oppilaitokselle samalla tavoin kuin yläkoulussa ja henkilöstölle tiedotetaan asiasta ennen opintojen alkua. Opiskelijat huolehtivat itse tarvittaessa otettavista lääkkeistään ja ensiapulääkkeistään. Oppilaitos päättää itse, pidetäänkö opiskelijoiden saatavilla tarvittaessa otettavia lääkkeitä vai ohjataan heidät aina opiskeluterveydenhuoltoon.

Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto voi tehdä kouluille ehdotuksen lääkkeistä ja hoitotarvikkeista, joita voidaan pitää koulun omassa varastossa.

Erityisruokavaliot

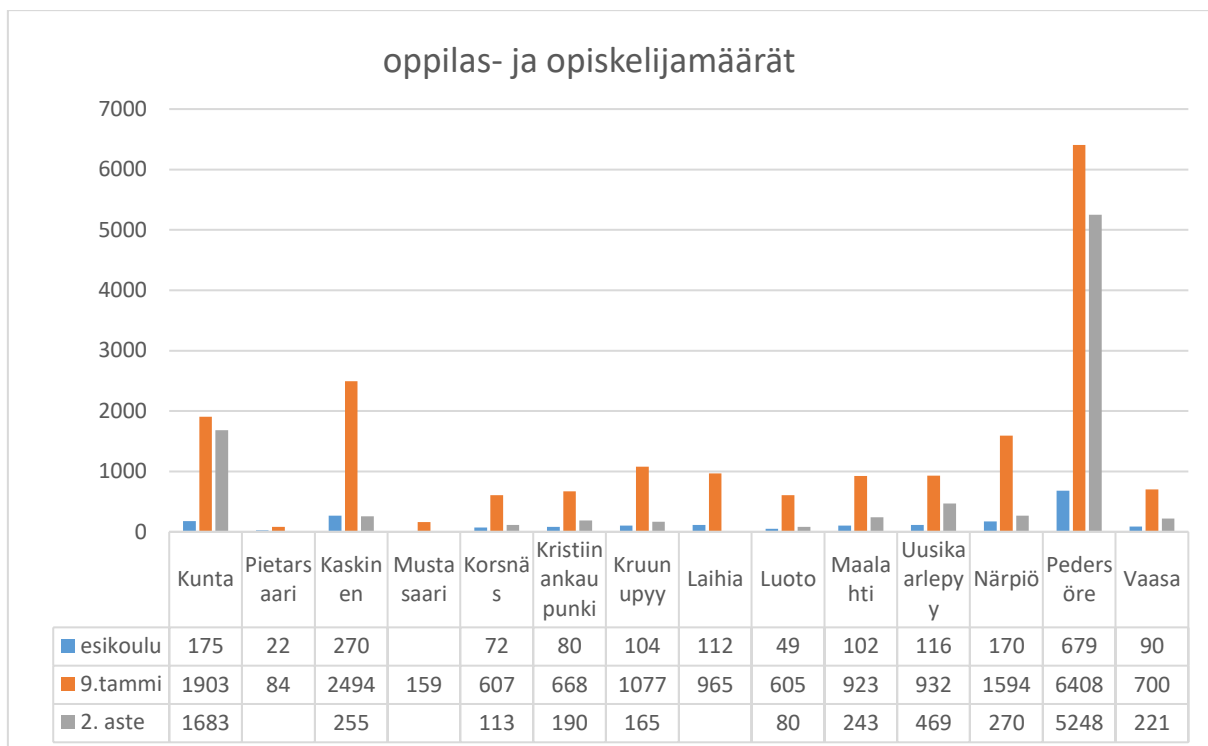
Oppilaiden/opiskelijoiden erityisruokavaliot ilmenevät koulutuksen järjestäjien oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelmista. Hyvinvointialue antaa lääkärintodistuksen vain sellaisesta allergiasta, jossa lapsella on riski saada anafylaktinen sokki ja jota varten on määrätty ensiapulääke, tai muusta **voimakkaasta** allergisesta reaktiosta sekä keliakiasta. Lievistä allergisista oireista tai uskonnollisista/kulttuurisista syistä johtuvasta erityisruokavaliosta ei anneta lääkärintodistusta julkisessa terveydenhuollossa. Laktoosi-intoleranssi katsotaan tässä yhteydessä lieväksi vaivaksi.

Opiskeluhuoltopalvelujen tarve Pohjanmaalla ja opiskeluhuoltopalvelujen voimavarojen kohdentaminen

(Huom! Korsnäsän, Vöyrin ja Kristiinankaupungin lukuja ei ole päivitetty!)

Pohjanmaalla on n. 120 peruskoulua ja runsaat 30 toisen asteen oppilaitosta. Koulujen koko vaihtelee alle 10 oppilaasta yli 700 oppilaaseen. Myös toisella asteella vaihtelu on suurta; opiskeluhuollon piiriin kuuluvien opiskelijoiden määrä vaihtelee alle 50:stä n. 2500:een. Sen vuoksi yksikköjen välillä on suuria eroja oppilas- ja opiskeluhuollon työskentelytavoissa sekä siinä, kuinka usein oppilas- ja opiskeluhuollon henkilöstö on paikalla koulussa ja monestako yksiköstä yksittäinen työntekijä vastaa.

Eräät koulut ovat kielellisesti lähes homogeenisia, kun taas joidenkin koulujen oppilaista jopa 50 %:lla on muu äidinkieli kuin suomi tai ruotsi. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden osuus on jakautunut melko tasaisesti lukuun ottamatta eräitä erityiskouluja/luokkia. Hyvä, vertaileva mittari eri koulujen sosiaalisista haasteista puuttuu vielä. Esikoulu-
laiset eivät kuulu vielä täysin oppilas- ja opiskeluhuoltopalvelujen piiriin; hyvinvointialueella kouluterveydenhoitajat vastaavat tällä hetkellä vain Vöyrin ja Mustasaaren esikouluista.

Taulukko 1. Oppilas- ja opiskelijamäärät Pohjanmaalla syksyllä 2022

Oppilas- ja opiskeluhoollon henkilöstö on siirretty hyvinvointialueelle pääosin vuoden 2022 aikana, Kruunupyyn henkilöstö siirrettiin 1.1.2023.

Pohjanmaan hyvinvointialueella on selkeä tavoite siitä, että oppilas- ja opiskeluhoolto järjestetään oppilaitosten yhteydessä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti ja että oppilas- ja opiskeluhoollon henkilöstöllä on mahdollisuus olla läsnä koulun arjessa. Hyvinvointialueella on myös selkeä tavoite opiskeluhoollon koulukuraattorien ja -psykologien henkilöstömitoitusta koskevan lain sekä STM:n antaman, terveydenhoitajia ja lääkäreitä koskevan henkilöstömitoitussuosituksen noudattamisesta.

Pohjanmaan hyvinvointialueella henkilöstömitoitusta koskevat lait ja suositukset nähdään siten, että terveydenhoitajia ja kuraattoreita on oltava saatavilla eri kouluissa oppilas- ja opiskelijapohjan mukaisesti. Psykologien ja lääkäreiden mitoitusta nähdään kokonaisresurssina, joka ohjautuu enemmänkin eri oppilaitosten tarpeiden mukaisesti. Esikoulussa henkilöstöllä on tarvittaessa mahdollisuus konsultoida kuraattoria ja kuraattori käy esikouluissa tarpeen mukaan. Useissa alueen kunnissa neuvoloiden terveydenhoitajat vastaavat esikoululaisten terveydenhoidosta.

Kunta	oppilaat/ kouluterveydenhoitaja	oppilaat / kuraattori	oppilaat / bu koulu- psykologi	opiskelijat / terveydehoitaja	opiskelijat / kuraattori
Pietarsaari	377	370	1881	691	
Kaskinen	280				
Mustasaari	390	614	1006	638	1275
Korsnäs	318	469			
Kristiinankaupunki	357	427	898	452	
Kruunupyö	468	469	748	475	
Laihia	449	673	673	825	
Luoto	513	539	1077		
Maalahti	334	469	1407	400	
Uusikaarlepyy	637	735	1268	694	
Närpiö	491	521	759	469	
Pedersöre	523	535	814	415	
Vaasa	442	563	717	583	875
Vöyri	479	506	1011	221	
	STM: 1/600 vihreä <400	laki 1/670 vihreä <450	laki 1/780 vihreä <550	STM 1/570 vihreä <400	laki 1/670

Taulukko 2. Oppilas- ja opiskeluhuollon budjetoitu henkilöstömitoitus (esikoulu mukaan lukien) syksyllä 2022. (Täydennetään myöhemmin taulukolla josta näkyy todellinen miehitys)

Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet ja painopisteet suunnitelmakaudella 2023–2025

Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet ja painopisteet perustuvat oppilaiden ja opiskelijoiden tarpeisiin ja ovat hyvinvointialueen strategian ja palvelustrategian mukaisia. Joka toinen vuosi tehtävällä Kouluterveys-tutkimuksella on tärkeä rooli oppilas- ja opiskeluhuollon tarpeiden arvioinnissa. Hyvinvointialue seuraa myös alueellisia ja valtakunnallisia indikaattoreita ja ottaa huomioon myös valtakunnalliset painopistealueet sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen indeksit, jotka vaikuttavat sekä kuntien että hyvinvointialueiden valtionosuuksiin.

Hyvinvointialueen painopisteet perustuvat yleisesti niihin kokonaisuuksiin, joissa maakunnalla on valtakunnallisessa vertailussa kehittämistarpeita. Usein tilanteet ovat kuitenkin erilaisia kunnasta ja oppilaitoksesta riippuen, joten painopisteet voivat vaihdella paikallisesti.

Palvelustrategian ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaan pääpaino on vuosina 2023 - 25 lasten ja nuorten mielenterveyden ja hyvinvoinnin parantamisessa. Muita oppilas- ja opiskeluhuollon käsittäviä painopisteitä ovat palvelujen laatu, sähköisten palvelujen saataavuuden parantaminen, perhekeskummallin kehittäminen, maksuttomat ehkäisyvälineet nuorille, terveellisten elintapojen edistäminen sekä kansallisen rokotusohjelman rokotuskattavuuden parantaminen. Kaksi suurta kansallista hanketta, Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ja Prima Botnia, tukevat kehittämistyötä.

Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet 2023

Hyvinvointialueen vastuu opiskeluhoitopalveluista on uusi, ja monet perusperiaatteet kaipaavat työstämistä ja yhtenäistämistä. Koulutuksen järjestäjien opetussuunnitelmiin laaditaan yhteinen osuus oppilas- ja opiskeluhoitoa koskevaan kohtaan siltä osin kuin se on tarkoituksenmukaista.

Tällä hetkellä on paljon vaihtelua, mikä johtuu aikaisemmasta kuntakohtaisesta henkilöstömitoituksesta, ja tarvitaan mm. yhteiset periaatteet enimmäismäärästä kouluja, joissa yksittäinen koulu- ja opiskeluhoollon työntekijä työskentelee, sekä siitä, mitkä ovat ne sosiaaliset indikaattorit, jotka edellyttävät henkilöstömitoituksen laajentamista ja miten resurssit jaetaan, ellei onnistuta rekrytoimaan riittävästi henkilöstöä.

Sekä koulutuksen järjestäjät että oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstö toteavat yleisesti, että oppilas- ja opiskeluhoitopalvelujen tarve on yläkouluissa suurempi kuin alakouluissa, että ammattikouluissa haasteet ovat suurempia kuin lukioissa ja että suurempi osa oppilaista ja opiskelijoista, joiden äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi, vaatii oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstöltä suurempaa työpanosta. Tätä tukevat myös Kouluterveys-tutkimuksiin sisältyvät oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja elintapojen indikaattorit.

Oppilas- ja opiskeluhuollon tavoitteet 2023

- Oppilas- ja opiskeluhoitohenkilöstön rekrytointi suositellun ja lakisäätöisen mitoituksen täyttämiseksi

- Laaditaan yhteinen malli sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön osalta koulupoissaolojen toimintamallissa ja toimintasuunnitelmissa kuntien nykyisten mallien pohjalta
- Yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa laaditaan malli mielenterveysasioista tiedottamiseksi 7-9 luokkalaisille (esim. YAM; Youth Awareness of Mental Health ja Nuorten Kompassi)
- Jatketaan TLP- ja IPC-menetelmien käyttöönottoa koulu- ja opiskeluterveydenhuollossa *Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus* -hankkeen puitteissa
- Laaditaan koulujen laajojen lääkärintarkastusten keruu-, koostamis- ja seurantamenettely

Yleiset toimenpiteet, joihin oppilas- ja opiskeluhuolto osallistuu vuonna 2023

- *Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus* - ja *Prima Botnia* -hankkeiden kautta
 - pilotoidaan nuorten chat Zoturi
 - pilotoidaan www.normaali.fi
 - aloitetaan sähköisen palveluluettelon laatiminen osana sähköisen perhekeskuksen kehittämistä
- Laaditaan nuorten päihderiippuvuuden palveluketju
- Haastavasti käyttäytyvien lasten ja nuorten palveluketju
- Perhekeskusmallin kehittäminen

Huolestuttavat koulupoissaolot

Vuonna 2023 hyvinvointialue kehittää yhdessä oppilaitosten kanssa huolestuttavia koulupoissaoloja koskevaa yhteistä toimintamallia, joka käsittää myös hyvinvointialueen vastualueet. Toimintamalli perustuu kunnissa laadittuihin suunnitelmiin ja päävastuu poissaolojen seurannasta on opettajilla.

Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman toimeenpano ja seuranta

Alueellisen hyvinvointisuunnitelman tavoitteet ovat osa hyvinvointialueen toimintasuunnitelmaa ja jokainen oppilas- ja opiskeluhoitossa työskentelevä on omalta osaltaan vastuussa niiden toteuttamisesta. Alueellisen opiskeluhoitosuunnitelman seurannasta vastaa opiskeluhoiton yhteistyöryhmä. Seuranta tehdään ryhmän kokouksissa, joita pidetään vähintään kaksi kertaa lukukaudessa.

Seurannan indikaattorit

- hyvinvointialueen indikaattorit, jotka ovat merkityksellisiä koulu- ja opiskeluhoiton kannalta
- henkilöstömitoituksen mittari
- toiminnan kannalta merkitykselliset indikaattorit sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa vähimmäistietosisällössä
- Kouluterveys-tutkimuksen tulokset
- oppilas- ja opiskelijapalaute
- henkilöstön hyvinvointi

Ks. liite (indikaattorit)

Opiskelijoiden kielelliset oikeudet opiskeluhoitopalveluissa

Oppilailla ja opiskelijoilla on oikeus saada oppilas- ja opiskeluhoitopalveluja omalla äidinkiellään sikäli kuin se on ruotsi tai suomi. Kun äidinkieli on jokin muu ja yhteinen kieli puuttuu, käytetään ammattimaista tulkkia. Tilanteita, joissa omaiset toimivat tulkkina, vältetään mahdollisimman pitkälti.

Liitteet

Liite 1 Koulut ja oppilaitokset sekä oppilas-/opiskelijamäärä

Liite 2 a Koulutuksen järjestäjien oppilas- ja opiskeluhuoltosuunnitelmat (liitetään 2023)

Liite 3: Oppilaiden ja opiskelijoiden ensiapulääkkeet

Liite 4: Allergiatodistus

Liite 5: Koulun ensiapukaappi tai -laatikko